

Haastedisie 2002
Jaorgang 12, nr. 1
Oplaoage: 2000 stoks

't Herenhoentien

BESTE KIENDER!

De zommergekaansie zit d'r weer op. We gaon d'r mit mekere vanzels een prachtig ni'j schoolejaor van maeken. Jim op schoele, en wi'j mit et maeken van de *Herenhoenties*. Et kraantien is dit keer hiel vroeg klaor. Dat komt omdat alles wat d'r in staot te maeken het mit et Sunte Mattenfeest op 11 november. Zo kun jim bi'jglieks van de vier inlegvellen een lampion maeken en daor moej' wel een betien de tied veur nemen kunnen! De lampion stelt et kesteel van Piepmoes veur. Veurdaj' et kesteel in mekaander plakken, kuj' et eerst zels kleuren. Dat kan mit kleurpotloden of viltstiften, mar varven is misschien nog beter. Een aander idee is om et mit alderhaande kleuren pepier te beplakken. En aj' hielendal gien nocht hebben an kleuren, varven of plakken, kuj' de tekenings van et kesteel op de inlegvellen ok nog kopiëren op kleurd pepier. En misschien het jim juf of meester nog wel een veul beter idee. Jim moe'n et mit mekeer mar es bekieken hoe aj'm et doen zullen! Op de inlegvellen ziej' in de tekenings alderhaande raemen en deuren van et kesteel. Die kuj' veur een diel uut- of losknippen, zodat et locht van et lampionnelaampien d'r mooi deurhenne schienen kan. Aj' de vier vellen, die mit mekere et kesteel vormen, uiteindelijk in mekaander plakt hebben, moej' in elk van de vier hoeken van et kesteel een iezerdraotien vaastemaeken. De ere vier uutaenden van die draoties maek ie vervolgens zó an mekaander vaaste, dat daor et stokkien mit et laampien an kan. En dan op 11 november mar mit de lampion langs de deuren, en mar zingen, zingen en nog es zingen! Aachterop 't *Herenhoentien* staot dit keer ok een Sunte Mattenlied. Jim zullen et wel niet kennen, mar vroeger wodde dit lied op 11 november zongen in verschillende dörpen van de Stellingwarven. Et is best laank en hielendal in et Stellingwarfs, zien jim wel?

Middenin et kraantien vienen jim vanzels weer een verhael over Piepmoes en zien kammeraoden. Piepmoes is ok van plan om op 11 november et Sunte Mattenfeest te vieren. Mar ja, dat zal wel niet zonder kleerscheuren gaon. D'r zullen vast wel weer een peer poedzakken wezen, die honger hebben en de boel bedarven. Laot je et verhael mar gauw een keertien veurlezen.

Wi'j weensken jim allegere een hieleboel plezier mit dit kraantien en vanzels op 11 november!

't Herenhoentien is veural bedoeld veur groep 1, 2, 3 en 4 van et basisonderwies in de Stellingwarven en verschieit vier keer in et jaor. Et wodt bedocht, saemensteld en klaormaeckt deur Sietske Bloemhoff en Gery Scholten, in opdracht van de Intergementelike Begeleidingsgroep Hiemkunde in Oost- en West-Stellingwarf.

PIEPMOES EN ET SUNTE MATTENFEEST

(Een veurleesverhael van Sietske Bloemhoff)

Et is op een aovend in oktober dat Piepmoes in zien kesteel noflik bi'j de kachel zit. Veur him op 'e taofel staot een beker mit waarme sukelaomelk en op een paantien d'r naost ligt een stokkien lek-kere koeke. Buten regent et en wodt et al aorig donker. Piepmoes dot de gedienen dichte en zet de tillevisie an. D'r komt een spannende tekenfilm op die as hi'j graeg zien wil. Krek as et hiel spannend wodt, rinkelt de tillefoon. Et is ien van zien kammeraoden, de gelegouw.

'Piepmoes,' vaalt hi'j mit de deure in huus, 'et is mit mi'j, de gelegouw. Moej' es even luusteren,' gaot de voegel in ien keer deur. 'Weet ie aenlik wel, dat et al weer halverwege oktober is?'

'Netuurlik wel,' zegt de moes een betien kotof. 'Hi'j zat ommes krek middenin de spannende film, en dan belt d'r weer iene. 'Tuurlik, de tied gaot hadde.'

'Now,' zegt de gelegouw, 'weet ie dan wel dat et dan ok gauw november is?'

'Ok wel,' bromt de moes, die perbeert et verhael op de tillevisie te volgen. 'En nao november komt december, en dan kommen Sunderklaos en Zwatte Piet weer. Haj' me nog meer te vertellen, gelegouw, ik zit aenlik bi'j een slim spannende film, zie.'

'Oei, daarom klink ie wat notsk,' mient de gelegouw, 'now, dan hang ik wel op, heur. Ik wol je alliend mar even vraogen aj't aenlik wel in de gaten hebben dat et dommiet gauw Sunte Matten is. Now, de groeten, hen,' zegt de gelegouw nog en zal ophangen.

'How, how, waacht even,' ropt Piepmoes dan hadde. 'Waacht even, gelegouw, daor ha'k hielendal niet an docht. Verhip nog an toe, Sunte Matten. Et is ok zo. Haj' al plannen veur 11 november?'

'Ja,' antwoordt de gelegouw die nog krek niet ophongen had. 'En ikke niet alliend, mar de doeve en et roodbossien ok. Die zitten hier naost mi'j. Zullen we aandars nog even langes kommen, of woj' misschien liever naor de tillevisie kieken,' gniest hi'j d'r achter an.

'Die he'k al uutzet, je,' zegt Piepmoes. 'Plaog me mar niet langer en kom mar gauw disse kaante op. Dan maek ik intied sukelaomelk veur jim waarm.'

Even laeter wodt d'r anklopt en staon de drie voegels veur de deure. Ze gaon gauw bi'j de taofel zitten en kriegten elk een beker sukelaomelk mit een lekker stokkien koeke d'r bi'j.

'En now vertellen,' zegt Piepmoes, 'wat jim van plan binnen. Ik bin doodni'jsgierig.'

'Wi'j wollen van 't jaor es een hiele mooie lampion maeken,' stikt de doeve mitien van wal.

'Ja, es wat eers as eers,' gaot et roodbossien veerder. 'Now es gien poddestoel, of uutholde sukerbiete.'

'En we wussen zo inienend wat we wél wollen, daarom belden we jow mitien,' zegt de gelegouw.

'We wollen van 't jaor een kesteel maeken as lampion. Niet zomar een kesteel, mar dat van jow, Piepmoes. Jow mooie kesteel, mit alle raemen en deuren en zo d'r in. Hoe liekt jow dat toe?'

Piepmoes is d'r even stille van. 'Mien kesteel' zegt hi'j, 'mien kesteel as lampion? Is dat niet verschrikkelik muuillik? Kun wi'j dat dan wel?'

'Jaowel, dat lokt wel,' antwoordt de doeve. 'Kiek mar, ik heb al een tekening maekt van hoe as et kan. Veur iene lampion hebben we vier vellen pepier neudig, daor de vier muren van et kesteel van Piepmoes, mit alle raemen en deuren, op tekend wodden. Al die muren moe'n we dan mooi kleuren. Sommige raempies en deuren kun losknijpt wodden, zodat et locht van et lampionnelaampien daor deurhenne schienen kan. As we dat allegere daon hebben, plakken we de vier muren an mekaander en is de lampion klaor. Bovenin moet in elk hoekien een iezerdraotien kommen die an de ere kaant an mekaander vaastemaekt wodden. Daor kan dan et stokkien mit et laampien an hangen.

De vier kammeraoden bin et d'r mitien over iens. Dit kan wel es een prachtige lampion wodden. Ze besluten dat ze d'r de volgende dag mitien mit an de slag gaon. Pepier is d'r genoeg en kleurpotloden ok. Alliend het gieniene meer liem in huus.

‘Gien perbleem,’ zegt Piepmoes. ‘Ik gao morgenvroeg eerst wel even naor de winkel en hael een beste pot mit liem op. Kom hier dan morgenmiddag mar weer naor toe, want dan maeken we de lampion in et kesteel zels, vienen jim ok niet?’

De volgende morgen stapt Piepmoes al vroeg de deure uut om naor de winkel te gaon. Hi’j is mar best op schik. Hi’j huppelt d’r over en now en dan neuriet hi’j een wiesien. Hiel vaeke is dat een Sunte Mattenlietien. Piepmoes kent d’r wel een stok of wat. Hoevule kennen jim d’r aenlik?

As de moes in de winkel is, zocht hi’j de grootste pot mit liem op. Dan hewwe in elk geval genoeg, daenkt de moes. Hi’j betaelt de liem en gaot gauw op huus an.

Onderwegens huppelt en zingt et moesien weer dat et een lust is. Hi’j daenkt ondertussen an de mooie lampion die hi’j en zien kammeraoden maeken gaon. Daordeur let hi’j niet goed op. En dat is mis vanzels, dat hebben jim wel deur. Want even veerderop liggen Klaos en Miep wat in et haast-zunnegien te soezen. Now en dan knipperen ze wat mit de ogen om de omgeving in de gaten te hopen, want ie weten ja mar nooit as d’r toevallig niet een lekker happien in de bos ommeestapt. En laot d’r now toevallig krek een lekker happien an stappen kommen.

‘Moej’ kieken,’ mierkt Miep tegen Klaos, ‘wie daor an komt. Et eten lopt oons vandaege zo de mond in, Klaos.’

‘Oe heden ja,’ mauwkt Klaos bliede. ‘Dat zal lekker smaeken, Miep. Ik bin wel an een lekker tussendeurtien toe. Kom op, de sloot in, dan zicht hi’j oons niet.’

De katten dukelen over mekaander henne de sloot in. Dan gaon ze plat op et lief liggen en hopen deur moesstille. Allierend de punties van de statten bewegen een betien. Et witte puntien en et zwatte puntien. Nog even en dan zullen de katten uut de sloot weg bovenop Piepmoes springen en him griepen en oppeuzelen. Ie moe’n d’r toch niet an daenken, die aarme moes.

Piepmoes het niks in de gaten en lopt fluitende en zingende et pad langes op huus an. De pot mit liem hooft hi’j veurzichtig mit beide veurpoties vaaste. Dan zicht hi’j inienend wat naost him in de sloot bewegen. Et bin de punties van de beide katestatten. En dan heurt hi’j:

‘Springen, Klaos,’ en:

‘Griep him, Miep!’

Oe heden, de katten, schöt et deur et moesien henne. Now bin’k d’r bi’j. Ik moet maeken da’k vorkom. Piepmoes smit van poere schrik de pot mit liem op de grond en begint de draeven, zo hadde as hi’j kan. En hi’j ropt:

‘Help, hellup, de katten zitten me nao, help, hellup! Help me toch!!’

Zie de moes es draeven, en heur him es piepen. Zol dit wel goed oflopen of pakken de katten de moes dit keer echt? Mar waor blieven de katten aenlik... Ze zollen now toch wel haost bi’j de moes wezen moeten. Piepmoes lopt nog de hieltied zo hadde as hi’j kan, mar de katten bin nargens. Ik heur ok niks poesten of blaazen, daenkt de moes bi’j himzels. Ik heur allierend mezels lopen, za’k es veurzichtig achteromme kieken?

Piepmoes zicht niks. D’r is gien katte te bekennen, in gien velden of wegen. Hoe kan dat now toch. Piepmoes besluit om hiel veurzichtig es te kieken wat d’r an de haand is. Dat is misschien niet zo verstanig, mar zien ni’jsgierighied wint et. Et moesien kroit liekewel hiel zachies deur et grös weeromme. Gieniene die him zo zien kan, dus et zal wel wat mitvalen.

Nao een posien zicht hi’j in de veerte et plak daor de beide katten uut de sloot sprongen om him te griepen. Mar hi’j zicht nog veul meer. Op et pad springen twie gedaonten as wilden in de ronte. Now ja, springen kuj’ et aenlik niet numen, want ze kriegen de poten niet van de grond. Ze perbéren te springen, moe’n we aenlik zeggen. En wat zien die gedaonten d’r toch uut! De iene gedaonte is zwat en zit onder et zaand, grössprieten en blaeden. De ere zit ok onder et zaand en grune slierten grös. Hier en daor het die gedaonte liekewel nog een een plokken wit haor. Even veerderop ligt een pot.

Een lege pot. Et is de pot daar de liem in zat.

'Oe heden, now zie ik et. Et bin Klaos en Miep,' mompelt Piepmoes zachies. Dan begint hi'j te gniezen. Eerst nog hiel zachies, en dan de hiel tied luder. Op et laest schuddeboek de moes van et lachen. Hi'j giert et uut.

Wat d'r mit de katten gebeurd is, kun jim wel haost raoden, daenk'. Doe de katten uut de sloot sprongen, smeed Piepmoes ommes van poere schrik de pot mit liem op de grond. Et deksel vleug d'r of en de liem stroomde over de grond. En daar sprongen de katten krek middenin. Doe ze achter Piepmoes an zollen, lokte dat niet. Ze kwammen de hiel tied vaaster te zitten. Deur heur wilde meneuvels zatten ze op et laest onder de liem. En op die liem kwam de hiel tied meer zaand, grös en blaeden te zitten. En in de veerte zaggen ze de moes hadde votlopen, en dat maekte heur nog kwaoier. En now staot die moes heur nog uut te lachen ok. Ie zollen him toch.

Intied staon de drie voegels bi'j Piepmoes. Ze hadden besleuten de moes een aentien op te haelen, dat was ja wel zo gezellig. As de voegels heuren, en veural zien, wat d'r gebeurd is, hebben ze ok een protte wille, dat zullen jim begriepen. As ze uutlacht binnen, gaon de kammeraoden op huus an. 'We gaon vandaege de lampion eerst wel knippen en kleuren,' vint de doeve. 'Ik vlieg morgen wel even naor de winkel om een ni'je pot mit liem op te haelen, we hebben nog tied zat.'

En de katten? Die kommen pas tegen de aovend, doodmuui en zo saggerijnig as wat, weer bi'j heur boerderi'je. Et is heur uiteindelijk toch nog lukt om los te kommen. Mar eten kriegen ze veur straf niet meer, omdat ze zo laete en zo alderheiselikste smerig thuuskommen binnen...

Hieronder staot een hiel oold en lang Sunte Mattenlied. Et is in et Stellingwarfs en wodde vroeger in een hieleboel Stellingwarver dörpen zongen. Misschien kennen ze et bi'j jim thuus nog wel, vroeg mar es.

SUNTE MATTEN

Sunt-Sunt Matten

de kalver dregen statten
de koenen dregen horens
de karken dregen torens
de torens dregen klokken
maegies dregen rokken
jongen dregen broeken
oolde vrouwen schotteldoeken;
hier woont 'n riek' man
die veul geven kan!
Veul' zal hi'j geven!
Lang zal hi'j leven!
Job zal him lonen!
Mit honderdduzend kronen,
mit honderdduzend lochies an...!
Daor komt Sunte Matten an!

Sunt Mattinus bisschop
roem van alle lanen!
Dat wi'j hier mit lochies lopen...
is veur oons gien schaande!
Rood rood reugeltien
Sunt Matten op een vleugeltien!
Rood rood rokkien
Sunt Matten op een stokkien!

